

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiuntur ...

Axel, Johannes Honorius van

Coloniae Agrippinae, 1656

De exceptionibus. Titulus XXV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61552](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61552)

late Pan. in c. cum contingat sub num. 21. vers. ego autem ad totalem materiam euacuandam &c. vbi ponit xi. casus hoc tit. Postquam quis incidit in periurium, quia non satisfecit in termino, prout iuravit, non auditur petens absolutionem ad effectum agendi, vel contrahendi contractui, sed compellitur satisfacere, quia frustra legis auxilium inuocat, &c. c. quia frustra de vsur. Pan. in c. 1. sub numer. 10. vers. & subiicit ibi notabile dictum hoc tit. Quando iuramentum concernit Deum, tunc Papa illud interpretari, & distinguere potest, & ex causa potest absolvere, c. quanto & Zab. in d. Clem. Romani §. porro num. 18. in fine hoc tit. Certis tamen casibus non est necessaria absolutio, in quibus non oportet iuramentum obseruare, aut potest sperni: Primo, ratione impossibilitatis, vel turpitudinis, quia vergit in dispendium æternæ salutis iurantis. c. 1. hoc tit. in 6. cap. non est obligatorium de reg. iur. in 6. Secundo, ex defectu causæ vel conditionis tacitæ, iurib. supra alleg. l. quæro §. inter locatorem ff. loc. Tertio, propter nouum casum, contingentem culpa aduersarij, c. quemadmodum hoc tit. Quarto, ratione erroris vel ignorantie iuris sui. l. cum aquiliana ff. de transact. Quinto, quando lex aut canon expresse prohibet iuramentum, l. si quis inquilinos §. fin ff. deleg. 1. Sexto, ratione iuris superioris, d. c. venientes hoc tit. Septimo, ratione contractus simulati, tutius tamen est, quod petatur absolutio à superiore. l. emptione & ibi gloss. & DD. C. plus valere quod agitur &c. Octauo, quando contrahent auctoritate statuti, legis, vel superioris, l. qui iurato ff. qui satisd. cog. l. adigere in fine ff. de iurepat. & clarum est, esse locum legi & statuto, secus si oportet illud probare, quo casu necessaria est absolutio, c. venerabilem & ibi gloss. in verbo venire Innoc. & Can. de elect. Gab. conf. 9. vol. 2. Greg. xv. decis. 64. & seqq. & num. 14. Nono,

quando ab eodem duo præstantur iuramenta contraria, prius est seruandum, c. 2. & ibi gloss. in verbo posse constringi c. veniens & ibi late Pan. numer. 6. & seqq. hoc tit. Sed iuramentum præcedens non inuadat actum sequentem, qualicumque sit, tam in temporalibus, quam spiritualibus, licet inter ea distinguet Rot. decis. 8. de procur. in antiq. & add. ad Capell Tholos. quest. 261. Pan. in c. dilecto num. 17. & seqq. de præb. &c. & ibi Can. communiter gloss. in c. in. in verb. reuocatus de procur. in 6. Cresc. decis. 3. hoc tit. Decimo, ratione enormissimæ læsionis quia tunc iuramentum non habet comites requisitos, veritatem, iudicium, & iustitiam, late Myns. obs. 59. & 60. ceut. 5. plures cumulans.

De exceptionibus.

Titulus XXV.

S V M M A R I A.

- 1 Exceptionem & qualitatem & necessarias circumstantias ad ipsam exceptionem reus probare tenetur.
- 2 Exceptionum alie sunt dilatorie, alie peremptorie, alie quasi peremptorie, alie præiudiciales.
- 3 Replicationes quoque quadam sunt præiudiciales.
- 4 Dilatoriarum alie sunt declinatorie, alie actionem & causam respiciunt.
- 5 Declinatorie tangentes personam iudicij ante omnem dilatoriam exceptionem sunt proponenda.
- 6 Dilatorie alie ante litis ingressum proponi & probari debent.
- 7 Dilatoria solutionis ante licem contestatam proponi debet, sed probanda est postquam actor probauerit intentionem suam.
- 8 Reo potest iudex statuere terminum ad proponendum omnes suas exceptiones dilatorias, sed non ad proponendum omnes suas exceptiones peremptorias.

- 9 Peremptoriarum quaedam sunt litis finite quaedam simpliciter peremptoria.
- 10 Peremptoria litis finite quanam sint & quando impediunt litis contestationem.
- 11 Peremptoria simpliciter quae sint & quando proponi & probari debeant.
- 12 Exceptionibus pluribus etiam contrarijs nullus vis prohibetur.
- 13 Exceptio non requirit causam.
- 14 Exceptione non verisimili proposita quale sit officium iudicis.
- 15 Excipiens fatetur factum contentum in exceptione, sed non fatetur intentionem actoris.
- 16 Imo ex rei exceptione non declaratur dubia probatio actoris ad ipsius commodum.
- 17 Limita primo, quia super facto puro exceptionis actor se potest fundare.
- 18 Limita secundo, quando reus pure fatetur intentionem actoris & postea excipit.
- 19 Dilatorijs super exceptionibus pronunciatu tacite vel expresse.
- 20 Perempto-rys super exceptionibus pronunciatu quando per eas impeditur negocium principale vs sunt praedudiciales.
- 21 Excommunicationis maioris exceptio ad effectum repellendi est anomala & potest proponi dilatorie in quacunque parte iudicij contra actorem eiusque procuratorem.
- 22 Ac in causa appellationis si actor pro se reportauit sententiam.
- 23 A sciente omissa potest opponi post sententiam.
- 24 In ea debet exprimi species excommunicationis, nomen excommunicatoris, aut Canon nomine proprio & probari intra octo dierum spatium.
- 25 Ea probata actor in sequentibus repellitur, ijs quae processerunt in suo robore duraturis.
- 26 Excommunicationis maioris exceptio in vim peremptoria proposita anomala non est.
- 27 Exceptio non potest opponi ab eo qui potest eadem exceptione repellere.

FVNDATA intentione actoris reus probat exceptionem dilatoriam oppositam ante litis contestationem, aut opponit & probat exceptionem peremptoriam, quia in exceptionibus † reus censetur actor, l. 1. ff. hoc tit. l. in exceptionibus ff. de prob. & tenetur probare suam exceptionem, & qualitatem, & necessarias circumstantias ad ipsam exceptionem, Franc. in c. 1. in 1. not. de praescript. in 6. & ibi Can. per illum textum l. quinquaginta ff. de prob. Rot. diuers. dec. 190. nu. 2. part. 2. & 628. n. 2. part. 1. Greg. xv. dec. 278. & dec. 279. num. 2. & vtrouique annot. ideo subijcitur titulus de exceptionibus, quarum aliae sunt † dilatoriae, aliae peremptoriae, §. appellantur Instit. hoc tit. & ibi gloss. mag. vbi vide, aliae quasi peremptoriae, vt sunt exceptiones quae contra personas testium opponuntur, c. 1. hoc tit. c. ex parte ff. de testib. Pan. inc. finem litibus n. xi. de dol. & cont. dictum est supra de test. & attest. aliae praedudiciales, quae actioni intentatae praedudicium adferunt, & in quibus reus prius admittitur ad probanda ea, quae obiecit, quam actor ad fundandam suam intentionem: l. praes. C. ad l. flau. de plag. Bald. in l. peremptorias n. 31. C. sententiam rescindi non posse las. in §. praedudiciales num. 17. Insti. de action. dictum est supra de ord. cognit. replicationes † quoque quaedam praedudiciales sunt, in quibus replicans prius auditur & admittitur ad probandum, quam reus excipiens: l. quoniam Alexandrum C. de adult. las. in §. praedudiciales n. 17. Insti. de action. regulariter vbi replicatio elidit exceptionem debet, i. probari, quia ea probata manet exceptio inefficax, Pan. in c. dilecti filij n. 5. hoc tit. Rursus dilatarum aliae † sunt 4 declinatoriae, quarum aliqua personam iudices respiciunt, & illius incompetentiam arguunt, dictum est supra de for. compet. & ibi Fel. in rubr. vel quae de ipso suspicione ingerunt, quocasu sunt eligendi arbitri ad causam reculationis

tionis cognoscendam: c. suspitionis de off. deleg. c. cum speciali de appellat. Aliæ spectant personam actoris, quæ demonstrant illum non habere legitimam personam standi in iudicio, §. praterea Instit. & c. exceptionem hoc tit. c. 1. eod. in 6. Greg. xv. dec. 264. & ibi annot. Aliæ deducuntur ex persona rei conuenti, vt si actorem ex legitima causa domum reuocet, l. 2. ff. de iud. c. fin. de foro compet. dictum est supra tit. de for. compet. Aut protestando excipiat de loco non tuto, aut contagione infecto, Rep. de peste tit. de priuileg. iud. auth. pest. in princ. Fel. in c. accedens el. 2. numer. 11. & seqq. & ibi Can. vt lit. non contest. qualis exceptio semper potest opponi, quia habet grauamen successuum, Archid. in c. hortamur 3. q. 9. Fel. inde accedens el. 2. numer. 15. & ibi Can. Mynsing. obs. 74. cent. 2. Aliæ actionem & causam respiciunt, vt cum excipitur de ineptitudine libelli, aut litispendentia, aut quod diuidatur contentia causæ, l. as. in l. nulli n. 1. & seqq. C. de iud. vel cum nondum diem solutionis venisse prætenditur, §. perpetua vers. temporales & §. praterea Instit. & ibi gloss. d. c. exceptionem & ibi glo. in verb. in dilatorijs hoc tit. & ibi Can. l. exceptione & ibi gloss. fin. C. de prob. & exceptio tua non interest, quæ repellit ab agendo & excipiendo, l. 1. ff. de appell. recip. vel non l. ille à quo §. 1. ff. ad Treb. l. ex conuentione & ibi Dec. in princ. C. de pact. Greg. xv. dec. 396. numer. 3. Declinatorias tangentes † personam iudicis, non modo ante litem contestatam, verum etiam ante omnem dilatoriam exceptionem reum oportet opponere & probare; alioquin si aliam 1. proposuerit, in iurisdictionem iudicis contentisse videretur, c. quoniam contra & ibi gloss. in verb. recusationes & verb. exceptiones de prob. c. exceptionem & ibi gloss. in verb. in dilatorijs hoc tit. c. inter monasterium de re iud. & ibi gl. in verb. subeundo iudicium l. fin. C. de except. & præscript. & ibi gloss. Myns. obs. 27. cent. 4. vbi ponit

vnam limit. quando scit iudicem esse incompetentem, alias si ignorat, quodocunque potest opponere: gloss. 1. in d. l. fin. C. de except. toto tit. C. si à non compet. aud. iud. esse dicatur, non censetur quis consensisse in iudicem, per petitionem copix libelli, aut proditorum, l. non videtur la. 2. & ibi Bald. ff. de iud. satisfactionem iudicio listi, Auth. offeratur C. de litis contest. exactionem cautionis de refundendis expensis, Capel. Tholos. dec. 181. & ibi addit. plures cumulat. Aut quamlibet exceptionem, per quam ipso iure negatur iurisdictioni, Bald. in l. non videtur l. 2. in 2. lect. ff. de iud. Fel. in c. inter monasterium num. 6. de re iud. Anch. in c. si clericus sub num. 3. de for. compet. & ibidem But. num. 5. Aliæ dilatorix † ante ingressum litis proponi & probari debent, l. ita demum C. de procurat. gl. in c. in nostra super verb. exceptio eod. c. cum causam de appell. Fel. in d. c. exceptionem n. 7. & seqq. & post litem contestatam proponi non possunt, Fel. in d. c. exceptionem n. xi. & num. seqq. vbi ponit 13. fall. Dilatoria solutionis † ante litem contestatam proponi debet, sed probanda est postquam actor probauerit intentionem suam, l. exceptionem C. de prob. l. si quidem C. de except. c. si quis episcoporum §. exceptionem 3. q. 6. In iudicijs in quibus proceditur sine liti contestatione, vnus terminis substantialibus bene seruatus excludit dilatorias exceptiones, Fel. in d. c. exceptionem n. o. plures cumulat. hoc tit. Cas. decif. 7. n. 8. & xi. de fideius. Potest iudex † reo stante re terminum ad proponendum omnes suas exceptiones dilatorias, & post terminum reum nullatenus audiet, nisi in tribus casibus: Si fuerit protestatus, c. ad dissoluendum de despons. impub. Pan. in c. ex conquestione n. 6. de rest. spol. Aut aliqua de nouo sibi competens exorta fuerit, vel si iuret postmodum ad suam notitiã peruenisse, c. pastoral. h. t. c. si quis episcoporum §. exceptio & ibi gloss. mag. 3. q. 6. quia
in du-

in dubio terminus præfixus ad proponendum dilatorias, intelligitur peremptorius licet non exprimat, *gl. in clem. 1. in verb. peremptorio & ibi Pan. in fine hoc tit.* Ad proponendum omnes exceptiones peremptorias non potest terminus præfigi sine iusta causa, & causæ cognitione, *Pan. in d. c. pastoralis n. 9. & ibi Fel. n. 5. & seqq. & Can.* quia maius præiudicium vertitur in omissione peremptoriarum quam dilatoriarum. Illud notandum quod pœna appositæ agentis, vel accusanti non venit imponenda ei, qui excipiendo contradicit, *l. qui cum natu §. si demum iuncta l. in seruitutem ff. de oper. libert.* Peremptoria-
 9 tum quædam sunt litis finitæ quædam simpliciter peremptoriæ. Peremptoriæ litis
 10 finitæ sunt, quæ possunt opponi, & in vim declinatoriæ siue dilatoriæ ad impediendû litis ingressum, dicendo, tu non potest agere, quia non habes actionem: ac etiam possunt opponi in vim peremptoriæ ad iustitiâ causæ, dicendo, tu non foues iustam causam, qualis est exceptio de re iudicata: transacta: finita: *c. 1. de litis contest. in 6. & ibi gloss. mag. in verb. finita & Franc. nu. 5. & Can.* iurifurandi; non solum quando iuramentum est iudiciale, sed etiam quando est extraiudiciale seu præstitum coram superiore, non in forma iudicij, *c. super hoc & ibi gl. fin. in fine & Bur. nu. 34. de renunciat. Alex. in l. 1. ff. de iureiur. præscriptionis; Franc. in d. c. 1. num. 7. de lit. cont. in 6. cont. gl.* Idem iuris est in omnibus aliis peremptorijs exceptionibus, per quas concluditur actori actionem non competere, vt non implementi contractus, *l. Iulianus §. offerri ff. de act. empte. Rot. diuers. dec. 236. part. 2. Crau. conf. 151. n. 10. & seq. Gail. obs. 17. in princ. lib. 2. Greg. xv. dec. 361. & ibi annot. limitat 2. mod. & dec. 541. & ibi annot. quæ impedit exercitium actionis, non tollit actionem, & sufficit quod implementum superueniat*

Summa in Decretales.

pendente iudicio: *Rot. diuers. dec. 277. part. 2. Put. decis. 136. libr. 2. l. si rem alienam §. fin. ff. de pignor. act. & ibi gloss. fin. Bald. & DD. in d. l. non potest ff. de iud. restitutionis acceptorum oppositæ agentis ad rescissionem contractus, l. si diuersa C. de transact. Rot. diuers. dec. 121. part. 1. solutionis: acceptilationis: l. cum querebatur & ibi Bart. nu. 3. ff. iud. sol. l. si pupilli §. videmus ff. de negot. gest. l. si postea in princ. & las. in l. ait prator 2. nu. 15. & num. seqq. ff. de iureiur. & ibi DD. Bald. in l. eleganter §. si quis post princ. & nu. 15. & seqq. ff. de cond. indeb. idem in l. postquam num. 7. C. de pact. pulchre Franc. in cap. 1. de litis contest. in 6. numer. 18. qui ponit regulam, quod peremptoria non debet opponi ante litis contest. & si opponatur eam non retardat quam limitat 43. modu Fel. in c. exceptionem num. 34. & seqq. & num. 37. & seqq. ponit aliquas exceptiones de quibus dubitatur an retardant litis ingressum hoc tit. exceptio rei non libere traditæ: l. ex iis pradijs C. de euit. Alex. conf. 65. nu. 4. & 5. vol. 5. Greg. xv. decis. 295. & ibi late annot. quæ cessat vbi nullum verifatur damnum, aut interesse emptoris, Bald. post gloss. in l. si pater in verb. liberentur C. de collat. Sal. in l. 2. num. 3. C. de sens. qua sine art. quant. prof. Rot. Farin. decis. 350. nu. 3. part. 2. Card. Seraph. decis. 1243. numer. 5. vel si venditor diues in se litem suscipiat, Afflict. decis. 171. aut satisfacit, Bald. in l. ex iis pradijs C. de euit. Alex. d. c. conf. 65. numer. 4. & seq. vol. 5. aut reus pretium retineat, Bald. in l. ex iis pradijs Card. Seraph. d. decis. 1243. sub num. 2. Impediunt autem litis contestationem, quando possunt probari incontinenti, alias si requirunt maiorem indaginem reseruantur post litem contestatam, Bartol. in l. cum querebatur numer. 3. & in l. ille à quo §. 1. ff. ad Trebell. ias. in d. l. ait prator 2. num. 23. & seqq. quia quando opponuntur in vim dilatoriæ, non fit remissio ad partes pro testibus vel aliis probationibus, sicut non fit super alijs dilatorijs,*

ggg

torijs,

torijs, secus tamen est si opponuntur in vim peremptoriæ, & ita est de Stylo Curia, *Ioan. And. in c. exceptionis in gloss. super verb. veniens de litis contest. quod ipse legit. sub tit. de iud. in 6.* Immo si oppositæ fuerint antelitem contestatam, licet super eis examinati fuerint testes, nec plene fuerint probatæ, nihilominus post litem contestatam iteram poterunt opponi in vim peremptoriæ, testesque rursus examinari, & publicari, *Bart. in extrauag. ad reprimendum in verb. summarie n. 24. 25. Myn. sing. obf. 1. 4. cent. 4.* Simpliciter peremptoriæ si suat ceteræ, quæ litis contestationem minime impediunt, *c. 1. & ibi Franc. n. 18. ponit regulam cum limit. de litis contest. in 6. & Can. & regulariter reo si intentionem actoris probatione deficere confidit, nulla defensio necessaria est, l. si quidem C. hoc tit. quia etiam in spiritualibus, & beneficialibus reus & possessor, licet de eius iure non constet, potest actorem per obiectus excludere: c. cum ad nostras de concess. prob. c. olim. in fine de rescript. Rot. dec. 4. de re iud. in nou. & decis. 6. eod. in antiq. 10. And. in cap. mandatum numer. 41. & seq. de rescript. si de intentione actoris confiteatur, & exceptione se munitum asseuerat, de hac tantum agi conuenit, d. l. si quidem 2. r. sp. cap. praterea de transact. l. 1. l. exceptionem C. de prob. Pan. in c. cum venerabilis sub nu. 26. vers. 4. opinionem posuit & c. hoc tit. est enim separata confessio ab exceptione, si vero de intentione actoris dubitat, tunc peremptoriæ, si quas habeat, ab eo conditionaliter, c. ex tenore de testib. Bart. in l. non utique ff. hoc tit. Pan. in d. c. cum venerabilis sub n. 26. post gl. in verb. confessus, sunt proponendæ quancumque antequam feratur sententia, siue sit conclusum in causa, probari autem debent postquam actor monstrauit intentionem suam c. finem litibus de dol. & contum. d. l. si quidem in 3. resp. l. peremptorias C. sententiam rescind. non posse c. ex-*

ceptionem & ibi post gl. in verb. in dilat. Can. hoc tit. l. exceptionem & ibi post glo. in verb. in dilatorijs Can. hoc tit. l. exceptionem & ibi gl. C. de prob. plene, non præsumptiue, aut semiplene, Rot. diuers. dec. 628. nu. 3 & seqq. part. 1. Bart. in l. admonendi num. 15. & seq. & num. 50. & seq. de iur. reur. & c. l. ob carmen & ibi gloss. in verb. impari numero ff. de test. & DD. c. in nostræ & ibi gloss. & Pan. num. 3. & seqq. de test. ante publicationem attestacionum, nisi postea posset probari per instrumenta, vel confessionem aduersarij, d. l. peremptorias & ibi gloss. in verb. feratur gl. in d. l. exceptionem ante fin. gl. pen. & fin. in d. l. si quidem & ibi DD. Excipe ab ista regula certos casus, in quibus peremptoriæ opponi possunt etiam post sententiam 1. si opponantur à minore beneficio restitutionis in integrum, d. l. peremptorias, secundo à militate, l. 1. C. de iur. & fact. ignor. tertio in exceptionibus SC. Macedoniani & SC. Velleiani, l. tamen. si ff. ad Maced. vt latius dicitur, in titulo de sent. & re iud.

Nullus pluribus ¶ vii exceptionibus prohibetur etiam contrariis siue vno & eodem instanti siue diuersis temporibus proponat, c. nullus & ibi gloss. 1. Dyn. num. 8. qui pulchre distinguit & Can. de reg. iur. in 6. Gabriel. tit. de act. concl. 1. num. 9. & plur. seqq. plures citans. fallit in exceptione cuius contrarium reus obtinuit canonizari, quia tunc non potest contrarium in iudicium deducere etiam contra aliam personam, Roman. cent. 3. 7. n. 9. per c. cum olim. de censib. l. Papinianus §. meminisse ff. de inoff. testam. & egor. xv. decis. 55. 6. num. 7. & 8. & ibi auctor. Actor debet concludere causam suæ actionis, l. ff. de edend. l. edita C. eod. Butr. in c. dilecti de iud. num. 10. dictum est supra tit. de libell. oblat. exceptio regulariter ¶ non 13 exigit causam, quia sola nuda voluntas sufficit ad dandam exceptionem fauore liberationum; l. tale pactum ff. de pact. l. cum de in-

de indebito & ibi post gloss. pen. DD. ff. de prob. Bald. in l. i. num. 13. ff. de interrog. action. & ibi DD. Can. in c. si cautio de fid. Instrum. quod si exceptio non verisimilis ꝑ proponatur, licet reus ad petitionem actoris non cogatur exprimere causam nec iudex possit huiusmodi exceptionem repellere, quia veritas postea reseruetur in probationibus faciendis circa merita, potest tamen iudex ex officio (si voluerit, quia ad id nõ necessatur) compellere reum ad causæ expressionem, per quam exceptio iustificetur: *mol. post gl. in verbo resignationis in c. super hoc nu. 14. Bart. nu. 17. & Can. communiter de renunciat. vel hoc casu, aut si post probatam actoris intentionem, reus ad impediendum vel differendum processum per excogitã malitiam, aliquam opponat peremptoriam, potest iudex arcere reum ad promittendum certam pœnam in euentum in quo exceptio non apparet vera: cap. cum dilectus de elect. vel statuere terminum, infra quem ipsam probabit, c. pastoralu hoc tit. aut aggravare excipientem duriore probatione. c. quia verisimile de presump. l. non est verisimile ff. quod met. caus. & c. aut ad soluendas alteri parti moderatas expensas, ex tunc, cum inducias receperit ad probandam exceptionem, in iudicio faciendas, si forsan in probatione defuerit, non expectata sententia definitiva, condemnare, & si soluendo non fuerit, iuxta arbitrium suum etiam corporaliter punire, d. c. finem litibus & ibi Par. & Can. de dol. & cont. vt hoc timore perterritus non facile quis in grauamen alterius falsas exceptiones opponat, tum etiam quia commutatio pœnæ pecuniariæ ad corporalem fit non solum quãdo pœna est applicanda fisco, Innoc. in cap. Odoardus de solut. verum etiam quando pecunia soluenda est pœna ex parte vtriusque, aut cum ex parte rei est pœna, & ex parte a-*

actoris, cui pecunia soluenda venit, est interesse, d. c. finem litibus in fine & ibi Pan. n. 5. per illum text. de dol. & cont. vel quando originem habet ex maleficio, Ioan. de anan. in d. c. finem n. 4. & ibi Can. præterea iudex debet repellere exceptionem iustam oppositam ex malitia, Felin. in c. ex parte el. 2. n. 1. de off. deleg. Excipiens ꝑ fatetur factum contentum in exceptione, sed non fatetur intentionem actoris, quia non confitetur id, quod iure est tacite comprehensum, in ipsa exceptione: vnde excipiens de permutatione, fatetur permutationem interuenisse, sed non fatetur, quod res spectabat ad compermutantem, quia potest esse quod de facto fuit permutatio, & non de iure: similiter in exceptione pacti de non petendo debitum, quia per hoc non confitetur debitum, quia potest esse quod non de iure debuit, d. c. cum venerabilis & ibi gl. in verbo confessus hoc tit. & ibi fuse Pan. n. 26. nam cum proponat factum repellendo actorem ab intentione sua, non potest dici, quod fateatur intentionem actoris, ne vna & eadem confessio contrarios operatur effectus, c. exceptionem & ibi glo. & Can. de reg. iur. in 6. l. non vti que ff. hoc tit. Bald. in l. exceptionem numer. 22. contra Bart. C. de prob. & ibi DD. quin imo ex rei exceptione non ꝑ declaratur dubia probatio ipsius actoris ad ipsius commodum, Pan. in d. cap. cum venerabilis in fine. vnde nisi actor plene probet intentionem suam, reus venit absolendus. Limita primo, quia ꝑ super facto puro exceptionis actor potest se fundare, vt si reus excipiendo dicat se procuratorem reuocasse, actor super illa reuocatione se potest fundare: c. ex parte Decani de rescript. In rem actionem pati non compellitur, qui excipiendo negat se possidere, ita tamen vt si conuincatur mendacij, actor fundado se in exceptione rei, ab eo ad se transfert possessionem per

iudicem, licet rem suam esse non probauerit: *l. fin. ff. de rei vend. fuit l. cum de indebito ff. de prob. cum similibus.* quando actor; contra quē excipitur, factum in exceptione comprehensum fatetur, nam in exceptione negata se non potest aliquo modo fundare, etiam super eo quod explicite continetur in ipsa exceptione: *Pan. in d. c. cum venerabilis n. 27. in fine hoc tit. qui ita explicat Bart. in d. l. non utiqz ff. eod. Limita secundo, quando reus pure fatetur obligationem † & intentionem actoris, & deinde excipit, l. siquidem in 2. resp. C. hoc tit. c. praterea de transact. est enim separata confessio ab exceptione, & nisi exceptionem reus probauerit, venit condemnandus, *l. 1. C. de prob. l. in exceptionibus ff. eod.* Alias sex limitationes ponit Fel. in d. c. cum venerabilis nu. 12. & 13. hoc tit. quem vide: eadem obtinent in actore replicante, ut non videatur fateri intentionem aduersarii, *Felin. in d. c. cum venerabilis nu. 12.* Super exceptionibus*

18 † dilatoriis pronuntiatur tacite, nam eo ipso quod lis contestatur, tacite intelliguntur omnes dilatoriæ reiectæ, *c. cum inter monasterium de re iud. vel expresse, alias non posset procedi ad expeditionem principalis negocij, Anch. in Clem. fin. sub 2. not. & ibi Can.*

19 de appell. Super † peremptorijs exceptionibus est pronuntiandum, quando per eas impeditur principale negocium; sicut super præiudicialibus, *c. tuam de ord. cognit. Zab. in Clem. fin. in 2. oppos. de appell. & ibi Can. c. cum dilectus de elect.* quando autem principale negocium potest expedire sine exceptionibus peremptorijs, non expedit super eis pronuntiare, sed si pronuntiatur, tenet sententia, *cap. 1. de ord. cognit. Zab. in d. Clem. fin. in 2. oppos. & ibi Can. Greg. xv. decis. 280. nam. 8.* sententia autem super peremptoria lata est interlocutoria non definitiua, *gl. in d. Clem. fin. in verbo repulsione & Can. communiter. Excom-*

municationis † maioris, siue lata ab homine, siue à iure, *Zab. in Clem. 1. in 2. quest. hoc tit.* exceptio ad effectum repellendi, anomala est: nam potest proponi dilatoriè in qualunque parte iudicij etiam post terminum datum ad proponendum omnes dilatorias, & declinatorias, & sic in modo opponendi, sapit naturam peremptorium, *Clem. 1. & ibi Zab. in 3. quest. in fin. hoc tit. contra ipsum actorem, eiusque procuratorem, gloss. in d. Clem. 1. in verbo dilatoria & ibi Bonifac. n. 8. 23. & seqq.* etiam si nominatim de exceptione excommunicationis terminus dictus esset, quia non potest iudex beneficium iuris auferre reo, *gloss. pen. in d. Clem. 1. & ibi Can. & admissa differt processum negocij principalis, antequam de ea constet, quamdiu de ea cognoscitur, Franc. in c. 1. sub num. 3. hoc tit. in 6. quia de dilatoria & principali simul cognosci non debet: c. exhibita de iud. c. prudentiam §. sexta & ibi gloss. in verbo donec de off. deleg. ac etiam in secunda instantia & qualibet eius parte contra actorem, eiusque procuratorem, potest opponi, si actor † pro se reportauit sententiam in prima instantia, quam defendit in secunda, quia sicut fuit actor originarius in prima, ita est in secunda instantia: *l. appellatione l. h. qui ad ciuilia & ibi not. C. de appell. si vero reportauit sententiam contra se, à qua appellauit, non potest ei opponi excommunicationis exceptio; quia appellatio defensio est, quæ excommunicato permittitur, c. cum inter c. cum ecclesiastica significauit c. dilecta & c. fin. hoc tit. late Franc. in c. pia in princ. eod. in 6. & ibi Can. Praterea à sciente omissa † potest opponi post sententiam, à qua non fuit appellatum, & ea probata iudicium siue processus iure decretalium est nullus, c. exceptionem hoc tit. & ibi gl. & DD. sed actor salua remanet: c. ad probandum de re iud. iure nono si quis excommunicatio-**

24 nem opponit, speciem ꝛ illius, & nomen excommunicatoris, (quando opponitur de excommunicatione hominis) & in excommunicatione canonis, ipsum canonem, nomine proprio, vel competentibus indicijs & equipollentibus nomini proprio, aut sufficientem causam, ita quod tollatur incertitudo, *Franc. in c. 1. §. si quis igitur sub nu. 4. & ibi Can. hoc tit. in 6.* exprimitur quam à die oppositionis & per iudicem admissionis, *Put. decis. 150. nu. 1. lib. 1. Franc. in c. 1. §. si quis igitur numer. 6. post Hofl. Ioannes Andreas & alios hoc tit. in 6.* die in quo proponitur minime computato, intra octo dierum spacium probare valet apertissimis documentis; alioquin iudex in causa procedit, & reum in expensis condemnat, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit: si postmodum, instantia durante, de eadem excommunicatione, vel alia iterum excipiatur, & probeatur; actor in sequentibus ꝛ repellitur, ijs, quæ præcesserunt, in suo robore duraturis: ultra duas vices non opponitur, præterquam si noua excommunicatio emerferit; vel euidentis, & prompta probatio superuenierit de antiqua: post rem iudicatam opposita executionem impedit sed sententia robur obtinet: *d. c. pia.* Non admittitur probatio super ea extra Curiam, nec decernitur remissio, *Bonif. in d. Clem. 1. nu. 7. in fine hoc tit. & potest ab actore peti absolutio ad cautelam, c. apostolica hoc tit. c. venerabilis §. pen. & fin. de sent. excomm. in 6.* Non habet locum *d. c. pia.* eiusque dilatio, ubi negatur iurisdictio, ut si dicatur rescriptum impetratum per excommunicatum, *cap. 1. de rescript. in 6.* aut excommunicatio opponitur iudici: *c. ad probandum de re ind. quia* istis casibus non principaliter de actoris persona quæritur, sed de iudicis iurisdictione: *gl. in d. c. pia in verbo opposuit & ibi Franc. nu. 3.* nec etiam habet locum quando

excipitur de excommunicatione testis: *c. decernimus de sent. excom. in 6. §. veniens el. 2. in fine de testib.* sed istis casibus assignabitur dilatio congrua ponderatis circumstantijs, *gloss. in d. cap. pia in verbo opponit & ibi Can. licet Bonif. in d. Clem. 1. num. 8. & 21. & seqq. hoc tit. videatur sentire contrarium.* Quando excommunicationis ꝛ exceptio in vim peremptoriae 26 proponitur anomala non est, *Zab. in d. Clem. 1. in 3. quæst. in fine hoc tit.* neque tunc obseruanda est forma *d. c. pia*, *gl. in d. c. pia in verbo differat & ibi Franc. nu. 3. & Can.* ut si opponatur ad perimendam electionem propter excommunicationem eligentium, vel electi, & dabitur competens dilatio ad probandū, *gloss. in d. Clem. 1. in verbo dilatorie gloss. in d. cap. pia in verbo opponit & utrobique Can.* quia hic perit ius opponentis, exceptione non probata, & e contra: ac exceptio operatur suum effectum, etiam obtenta absolutione ad cautelam, ratione principij vitiat, *Zab. in d. Clem. 1. in 3. quæst. & ibi Can.* Non potest ꝛ 27 exceptio opponi ab eo, qui potest eadem exceptione repelli, ut si plura possidens beneficia, de eadem pluralitate aduersus alium excipiat, *c. cum ecclesiastica hoc tit.* vel si per iurium, aut excommunicationem is obijciat, qui peierauit vel ecclesiastica sententia innodatus est, *c. dilecti filij hoc tit.* nisi pro defensione ecclesie suæ tales exceptiones opposuerit, *d. c. dilecti filij Felin. in d. c. cum ecclesiastica.* quia criminofus excipiens pro ecclesia, etiã nõ prouocatus, dicitur reus necessarius.

De præscriptionibus.

Titulus XXVI.

S V M M A R I A.

I Præscriptio canonica requirit cursum quadraginta annorum, possessionem continuam, bonã fidẽ & iustum titulum duobus casibus.

683

2. Præ-